

Aatsitassalerinerup qanoq ililluni nunatta karsiata aningaasanik isaatitsinerulersinnaanananut apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiatut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Knud Fleischer, Kattusseqatigiit Partiiat)

Akissuteqaat

(Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq)

Naalakkersuisut matumuuna apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuummut, taamaalillunilu aatsitassarsiornermi ingerlatat amerliartornerannut atatillugu isertitaqarnissamut periarfissat oqaluserineqarnissaannut periarfissamut qujapput.

2009-mi juunimi Namminersornerup atuutilernerata kingorna suliassaqarfittut siullertut aatsitassarsiornermut suliassaqarfik tamakkiisumik akisussaaffigilerlugu ulloq 1. januar 2010 tiguarput. Kalaallit Nunaanni nunap iluanut tunngatillugu aalajangiisinnaatitaanerup atuisinnaatitaanerullu tamakkiisup tigunerani, suup tungaanut – aammalu qanoq sukkatigisumik aatsitassarsiornermut suliassaqarfik ineriartortinneqassanersoq Namminersorlutik Oqartussat nammineq aalajangiisinnaalerput.

Naalakkersuisut naalakkersuinikkut anguniagaraat aatsitassarsiornermut suliassaqarfik inuussutissarsiuutitut aningaasarsiuutigineqartussatut ineriartortinneqassasoq, akileraarutitigit isertitanik assigiinngitsunik suliffissanillu iluaqutaasumik tapertaasinnaassalluni.

Tusagassiutitigit aatsitassarsiornermut suliassaqarfik annertoorujussuarmik eqqartorneqaraluartoq, taamaattoq Kalaallit Nunaat suli nunatut aatsitassarsiorfittut uuliasiorfittullu inissimalinngilaq. Aatsitassarsiorfik ingerlasoq ataasiinnaavoq, allalu ataaseq inerisarneqaleruttorpoq. Sinneri tassaapput misissuinermi ingerlatat. Akileraarutit akitsuutillu qanoq qaffasitsigisut aatsitassarsiorfiutileqatigiiffinnut piunasaqaatigisinnaanerivut oqallisiginerani tamanna pissusiviuvoq aalajangiisuulluinnartoq.

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermi suliffissuaqarneq annikitsuinnaagaluartoq, suliassaqarfik Namminersorlutik Oqartussanut taamatullu kommuninut pisortat aningaasaataannut annertoorujussuarmik iluaqutaalereerpoq, ilaatigullu suliffissanik arlalippassuarnik pilersitsivoq aammalu kalaallinut pilersuisuusunut annertoorujussuarmik kaaviiartitaqartitsilluni.

Ersarinnerpaajusorlu soorunami tassaavoq Cairn-ip 2010-imi 2011-imilu misissuinermi pissusanut pilersaarutaa. Cairn-imit pilersuisuusunillu nunanit allaneersunit aningaasarsianut akileraarutit akilerneqartut aamma AMA-mut akiliutit kisimik 2010-imi 53 mio. koruunit sinnerlugit annertussuseqarput. Kisitsit taanna ukioq manna qaffasinnerusussaavoq. Aammalu akileraarutinut akiliutinut taakkununnga attuumassuteqartunik pisortat akiliuteqanngillat, tamannalu pingaaruteqarluinnarpoq.

Ingerlatseqatigiiffinni nunanit allaneersuni sulisunit akileraarutitigut isertitat saniatigut, soorunami pilersuisuusut nunaqavissut akileraarutitik akiliuteqartussaapput. Ataatsimut katillugu Cairn taassumalu pilersuisui nunanit allaneersut 2010-imi nioqqutissanik kiffartuussissutinillu Kalaallit Nunaanneersunik 172 mio. koruunit missaannik naleqartunik pisipput aammalu 2011-mi aningaasat 311 mio. koruunit missaannut qaffassasut naatsorsuutigineqarpoq. Misissuilluni qillerinernut atatillugu malittaasumik sunniutaasut tamarmik ilanngunneqartuuppata (akileraarutitigut isertitat, ingerlatseqatigiiffiit nunaqavissut sinneqartooruteqarnerannut iluaqutaasut, nuussinermut aningaasartuutit annikillisinneqarnerat il.il.), Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut pisortanullu iluaqusiineq annertunerujussuussagaluarpoq.

Aningaasarsianut akileraaruteqarnermut, suliffissaqartitsinermut aamma pilersuisunit nunaqavissunit nioqqutissanik kiffartuussissutinillu pisinermut atatillugu toqqaannartumik sunniutaasut saniatigut, NUNAOIL A/S misissuinerup ingerlanerani akiliunneqarluni suleqataavoq. NUNAOIL A/S pisinnaatitsissutit 12,5 %-iinik piginneqataavoq, kisiannili misissuinermut aningaasartuutit tamarmik Cairn-imit akilerneqarput. Tamanna isumaqarpoq Cairn-ip NUNAOIL A/S sinnerlugu 2010-imi misissuinermut aningaasartuutit 276 mio. koruunit missaanniittut akilersimagai, 2011-mili aningaasat 430 mio. koruuniussasut naatsorsuutigineqarpoq.

Taamatuttaaq aatsitassarsiornermut suliassaqaarfik akileraarutinut isertitatigut suliffissaqartitsinikkullu annertooujussuarmik iluaqutaalereerpoq. Napasorsuarmi kuultisiorfik aatsaat 2011-imi aasaanerata ingerlanerani tunisassiorluni aallartikkaluartoq 2011-imut aningaasarsianut akileraarutit akilerneqartussat 10 mio. koruunit missaanniissasut naatsorsuutigineqarpoq, taamatullu sulisunit 80-iusunit 40-nit amerlanerusut nunaqavissuupput. Ataatsimut katillugu 2010-imi 2011-imilu aatsitassarsiornermi ingerlatat toqqaannartumik akileraarutitigut isertitanut ukiumut 100 aamma 150 mio. koruunit akornanni isertitaqarfiusut missiliorneqarpoq, inuillu suliffissaqartinneqartut nunaqavissut 150 – 200 missaanniissasut missiliorneqarpoq.

Nunanut allanut sanilliuissilluni misissueqqissaarnerit ingerlaavartumik ingerlanneqarput, tassani aatsitassarsiornermut suliassaqaarfimmi akileraartarnermut pissutsit nunanut allanut sanilliuunneqartarlutik. Misissuinerne ”Government Take”-nik taaneqartartut sanilliuunneqartarput, ingerlatseqatigiiffiup akileraarutaata iluanaarutinillu akileraarutit saniatigut aamma akitsuutit, royalty, Nunaoil-ip akiliunneqarnera il.il. ilaatinneqartarlutik. Siunertaavoq inuiaqatigiit sapinngisaq tamaat annertunerpaamik pissarsiaqarsinnaanerisa qulakkeerneqarnissaa, kisiannili peqatigisaanik atugassarititaasut sukannerpallaartinnginnissaat, ingerlatseqatigiiffiit Kalaallit Nunaanni nunap iluani aatsitassanik misissuinissamut immaqalu piiaanissamut piumassuseerutinnginniassammata. Tamanna oqimaaqatigiissaagassaavoq ajornaatsuinnaanngitsaq. Atugassarititaasut sukannerpallaarpata tamanna aatsitassarsiornermik ingerlataqarnermut annertuunik sunniuteqarnerlussinnaavoq. Taamaattoqarpat sunniutaasut killormuussapput: akileraarutitigut isertitat suliffissallu ikittuinnaat aammalu ingerlatseqatigiiffinniit nunaqavissunit pilersuinerit ikittuinnaassallutik.

Manna tikillugu uuliasiornerinnarni tunisat tunngavigalugit akiliuteqartarnerit (royalty-model) atuussimapput. Rubinik piiiaffiliorsinnaanermut atatillugu ujaqqanut erlinnartunut akitsuusiinissanut periarfissat assigiinngitsut ulluni makkunani misussorneqaleruttorput. Kaaviiartitanut akitsuutit imaluunniit taanna sinneqartoorutinut akitsuummik ilalerlugu inissinneqassanersoq suli

aalajangiunneqanngilaq. Maannali aalajangiunneqareerpoq ujaqqanik erlinnartunik pīiaanermut atatillugu akitsuummik akiliisoqartarnissaa. Qeqertarsuatsiaani suliniut akuersissutigineqassappat tassungalu atasumut nalunaarummut sananeqartussamut aamma pīaasinnaanermut akuersissutitut kiisalu akuersissutitut erseqqissakkanut sananeqartussanut tunīniaasarnermut, siliisarnermut nakkutilliisarnermullu il.il. aalajangersakkanik ersarinnerusunik sanasoqarumaarpoq.

Siunnersuuteqartup oqaatigaa ilinniartitaanerup ilinniaqqittarnerullu pilersarusiorneqarnera ingerlanneqarneralu aalajangersimasumik najugaqartunit sapinngisamik ingerlanneqartariaqartoq. Aatsitassarsiornermut suliasaqarfimmi ilinniartitaanerup suliniarnerup pitsanngorsarneqarnissarpīaa siunertaralugu Aatsitassarsiornermut Ilinniarfik pilersinneqarpoq, taamatullu aamma Aatsitassarsiornermut Entreprenørinullu suliasaqarfik aammalu Aatsitassarsiornermut suliasaqarfik pillugu ilisimasanik katersivik Aatsitassarsiornermut ilinniarfimmuut attuumasunnngortinneqarluni. Aatsitassarsiornermut ilinniarfiup aatsitassanut tunngasunik pikkorissartitsisarnerit aalajangersimasumik neqeroortutisigalereerpai. Taassumap ataaniippuut qaarusunni sulisartunut tunngaviummik pikkorissaasarneq “Common Core”-mik taaneqartartoq, qillerinermut pikkorissarneq maskiinarsuarnullu angisuunut aquttutut pikkorissarneq. 2009-miit manna tikillugu pikkorissarnequt inuit 287-it naammassisaqarsimappuut, ilaasa pikkorissaarneq arlallit ilaaffigereersimallugit. Uuliasiornermut pikkorissaasarneq taamatut annertunngillat tamassuma suli nutaajuallaarneq pissutigalugu, Aatsitassarsiornermullu Ilinniarfik 2011-mi soorlu quersualerisarneq pikkorissartitsisimavoq, soorluttaaq Aatsitassarsiornermut ilinniarfik immami uuliasiornermi qillerinermi ikiortit arfinillit ilinniartinneqarneranni ilaatinneqarsimasoq.

Siunnersuuteqartup sukaterinissanut nunap karsianut isertitaqarnerulersitsisinnaasunut siunnersuutit arlallit taavai, ilanngullugit ingerlatseqatigiiffinnut uuliasiornermut atugassarititaasut sukannernerusut. Kalaallit Nunaat nunanut allanut suli uuliamik niuerutigineqarsinnaasumik nassaarfusimanngitsunut sanilliukkaanni, Kalaallit Nunaat aningaasatigut sukannernerpaanik atugassaqtitsisunut ilaavoq. Aammalu atugassarititaasut nunat annertunerusumik uuliasiornermut ilaannit, assersuutigalugu Tuluit Nunaat aamma Canada, sukannernerupput.

Taamatuttaaq siunnersuutigineqarpoq qularnaveeqqusiissut ingerlatseqatigiiffiit uuliasiornermut misissuinermi qillerinermut atatillugu qularnaveeqqusiissutigisassaat 60 mia. koruunit missaannik annertussuseqartup ernialersornissanut Nunap karsia periarfissaqassasoq. Kisiannili tassani pineqarput ingerlatseqatigiiffiup nammineq aningaasaatai aammalu sillimmasiissutitut isumaqatigiissutai aallaavigalugit qularnaveeqqusiissutit, taamaalillunilu tassaanaq aningaasat tigorianaat Nunap karsiani ernialersorneqarsinnaasut.

Taamatuttaaq aatsitassanut tamanut nunamit anninneqartussanut akitsuusiisarnissaq siunnersuutigineqarpoq. Kaavīiaartitat aallaavigalugit suliffeqarfiup akiliuteqartarnissaani iluaqutissartaavoq, pisortat ingerlatseqatigiiffik sinneqartooruteqarnerusoq apeqqutaatinnagu, tunisassiornerup aallartinneraniit isertitaqalertussaaneq. Ajoqutissartaasoq tassaavoq ingerlatseqatigiiffiit tunisassiornermik annaasaqaataanerani suliffeqarfiup akiliutaanik akiliuteqartussanngorsinnaaneq. Taamaattumik ingerlatseqatigiiffiit suliffeqarfiit akiliutaannut aqqissuussineq taamaattoq akileraaruseeriaatsitut naleqqutinngitsutut isigisarpaat. Imaluunniit allatut oqaatigalugu:

kaaviiartitat aallaavigalugit suliffeqarfiup akiliutissaanik atuutsitsilernermi Kalaallit Nunaanni uuliasiorluni aatsitassarsiorlunilu misissuinermit maannakkut aningaasaliinerit kingaallatsissinnaassavai.

Qanittumi kukkunersiuinermit ingerlatseqatigiiffik PWC ingerlatseqatigiiffinni aatsitassarsiorluni misissuinermit ingerlatsisuni misissueqqissaarnermit ingerlatsivoq. Misissueqqissaarnerup takutippaa misissuinermit ingerlatat amerlanertigut suliffeqarfinnit mikisunit annikitsuinnarmik aningaasaateqarlutik suliaqartunit ingerlanneqartartut. Suliffeqarfiit ilarpassui 2,5 mio. koruunit inorlugit aningaasaateqarput. Inerniliissutigineqarpoq maannakkorpiaq akitsuutinik annikitsuinnarmilluunniit qaffaasoqaraluarpat tamanna aningaasaliinissamat akornusiisutut sunniuteqarsinnaassasoq.

Uuliasiornermit tunngatillugu assersuutigalugu Norge-mi maannakkorpiaq qanoq pisoqarnerisooq misissuutaaruminarpoq. Nunani tamalaani unammilleqatigiinnermi uuliasiorfiutileqatigiiffiit aningaasaliiumalersinniarnerni Norge-mi ukiuni kingullerni uuliasiorfiutileqatigiiffiit misissuinermit aningaasartuutaasa 78 %-ii utertinneqartarput. Tamanna pitsaasumik sunniuteqarsimavoq uuliamik peqarfiit nutaat qularnangitsumik nassaarineqarsimanaviannigikkaluartut nassaarineqarsimallutik.

Uuliasiornermit aatsitassarsiornermillu isertitat Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut imminut napatissinnaalernissaanut naggataatigullu Kalaallit Nunaata namminersulivinnissaanut aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarput. Kisianni, ilaatigut attaveqaatit amigaataanerat, nunami sumiiffimmi inissisimaneq, silap pissusaani pissutsit, avatangiisinut piumasaqaatit sukannersut il.il. pissutaallutik Kalaallit Nunaat misissuiffigissallugu akisoorujussooreemat, tamatuma aningaasatigut killissaliussanik piumasaqaatini sillimaffigineqarnissaa pingaaruteqarpoq. Nunat tamalaat niuernermik unammillertussaavagut, tassanilu aatsitassat iluanni aningaasaliisinnaasut pilerusutsinniassavagut, taakkunanilu killigititaasut piumasaqaatillu neqeroorutigisagut aningaasaliiniartunit isiginiarneqartariaqassapput.

Taamaattumik Naalakkersuisut isumaqarput aatsitassarsiornermit suliassaqarfimmi aningaasatigut killissaliussat atugassarititaasullu maannakkut atuuttut naleqquttuusut. Kisianni tamanna isumaqanngilaq taakkua allanngortinneqarsinnaanngitsut. Assersuutigalugu uuliamik niuerutigineqarsinnaasumik nassaartoqassagaluarpat imaluunniit aatsitassarsiorfinnik amerlasuunik pilersitsisoqarluni, annertussuserititaasut suli naleqqunnersut misissorniarlugu Naalakkersuisut soorunami nutaamik nalilersuissapput.